

doctrine, long period of its formation, the possibility of using of its ideas and provisions in legal, law-enforcement and interpretation practice.

The particular attention is paid to the basic functions of legal doctrine, i.e. ontology, gnoseological, anthropological, axiological, methodological, predictive, etc.

Keywords: Doctrine, Legal Doctrine, Law, Peculiarities of Legal Doctrine, Formation Stages of Legal Doctrine, Functions of Legal Doctrine.

DOI: 10.33663/2524-017X-2020-11-41

УДК 340.134 : 342.52 (477)

*Вікторія Миколаївна Тернавська,
доцент кафедри охорони праці
і навколишнього середовища
Київського національного університету
будівництва і архітектури,
кандидат юридичних наук*

ДОКТРИНАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ ТА ДОКТРИНАЛЬНІ ПРАВОВІ АКТИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

Епоха панування позитивістської парадигми праворозуміння добігає свого кінця. Хоча серед джерел національних систем права, які входять до романо-германської правової сім'ї, закон незмінно залишається домінуючою формою права, все ж догма видатного німецького юриста К. Бергбома, яка визначила на багато років положення про те, що «норма права є альфою і омегою права... і за межами закону немає ніякого іншого права» [1, с. 483], відверто зазнала кризи. На переломі двох останніх століть в країнах Західної Європи визнали, що «абсолютний суверенітет закону в країнах романо-германської правової сім'ї є фікцією і поряд із законом існують й інші, досить значні джерела права» [2]. Р. Давид стверджував, що «змінювати право і закон і бачити в законі виключне джерело права – значить суперечити всій романо-германській традиції» [2]. Думається, що вирішальним у трансформації позитивістської парадигми праворозуміння є той фактор, що у правовій теорії і юридичній практиці країн Старої Європи, на відміну від європейських країн соціалістичного табору, традиційно не ототожнювали «закон» у власному сенсі слова з «правом». Відповідно сьогодні в країнах Західної і Східної Європи під впливом теорії природного права «позитивний» закон визначається як провідний, але не єдиний елемент системи права, і у правотворчому процесі помітну роль відіграють такі неформальні джерела права, як аналітична юриспруденція, філософія права, конституційно-правова доктрина, соціологія права і порівняльне правознавство. Зокрема, у правових системах Швеції, Франції, Греції статус правової доктрини поступово змінюється, оскільки саме правова доктрина формує принципи романо-германського права, а також під впливом правової доктрини формуються концепції законів: «не справедливості виводиться з правила, а правило народжується з нашого уявлення про справедливість» (Юлій Павл, Digests 50.17.1) [3, с. 105].

В Україні правова доктрина офіційно не визнається джерелом (формою) права. В той же час, сучасні процеси євроінтеграції актуалізують питання необхідності переосмислення сутності та призначення правової доктрини, її ролі у правотворчому процесі Української держави, оскільки концепція людиноцентризму, що посідає чільне місце в європейській доктрині права, спонукає українську владу не лише до реформування національного законодавства відповідно до європейських та міжнародних стандартів, але й до наповнення законів та інших правових актів новим змістом. Тому першим кроком у напрямі визнання доктрини на офіційному рівні можна вважа-

ти встановлення Законом України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 р. № 2709-IV обов'язку враховувати доктрину при тлумаченні змісту права іноземної держави [4].

Отже, виходячи з вищезазначеного, **метою даної статті** є обґрунтування важливості правової доктрини, яка формує правову політику України, оскільки дане питання має не лише теоретичний, але і прикладний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики правової доктрини – її суті та місця в системі національної правової системи, присвятили свої праці такі видатні українські правознавці, як О. Петришин, Ю. Шемшученко, В. Тацій, О. Скрипнюк, Н. Оніщенко, О. Скакун, П. Рабінович, А. Колодій, С. Гусарев, О. Тихомиров та ін., однак правова доктрина як форма і засіб реалізації правової політики ще не стала окремим, самостійним предметом дослідження в українській юридичній науці.

Виклад основного матеріалу. Правова доктрина як система пануючих у суспільстві уявлень про право відіграє поліфункціональну роль у правовому житті суспільства: трансформуючи якісно-позитивно суспільну та професійну правосвідомість, правова доктрина сприяє формуванню основ правотворчості та удосконаленню практики правозастосування і правореалізації. Усвідомлюючи всю важливість ролі правової доктрини, українські правознавці активно пропагували ідею розробки національної правової доктрини ще на початку розбудови незалежної Української держави [5, с. 6-7]. Така правова доктрина, яку М. Костицький називає політико-правовою, повинна являти собою «систематизоване вчення, яке синтезує теорії, концепції, принципи, ідеологію та ідеї щодо суті, характеру, форми, розвитку держави, громадянського суспільства і права» [6, с. 21]. Політико-правова доктрина, на думку вченого, має бути обов'язково втілена в Конституції України та всіх нормативно-правових актах.

Політико-правова доктрина, враховуючи її політичний і правовий характер, є, на нашу думку, конституційно-правовою доктриною. Продукована вченими-юристами конституційно-правова доктрина являє собою доктринальний документ, що містить систему основоположних, науково обґрунтованих та верифікованих суспільною практикою правових ідей теоретико-прикладного характеру з актуальних питань конституційного будівництва, що визначають перспективи правового розвитку держави і суспільства, стратегію і тактику реформування правового життя [7, с. 191].

Доктринальні документи як комплексні наукові розробки не є офіційними документами нормативно-правового чи політичного характеру, а тому не породжують ані правових, ані політичних наслідків. В той же час, доктринальні документи, наділені ефективною методологією, сприяють формуванню основ правотворчості та правозастосування, усуненню прогалин і колізій у праві, пропонуючи нові юридичні конструкції [8, с. 4]. Доктринальні документи хоча й не є джерелом права, але вони є джерелом правової політики.

Доктринальні документи мають форму концепцій та доктрин. У різні часи науковими та навчально-дослідними установами було розроблено і представлено широкому загалу декілька основоположних доктринальних документів, зокрема: Концепція правової політики України (проект) [9, с. 13]; Доктрина «Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку» [10]. Однак порівняно з українською, російська юридична наука більш результативно творить у напрямі розробки доктринальної форми правової політики. Наприклад, в якості доктринальних документів різними науковими установами були запропоновані: Концепція розвитку російського законодавства; проект Концепції правової політики РФ; Концепція правотворчої політики; Концепція системи класифікації нормативно-правових актів; Концепція Антикорупційної політики тощо [11, с. 14].

В той же час, концепції і доктрини можуть бути як доктринальними документами, так і доктринальними правовими актами. Відповідно на практиці мають місце певні проблеми щодо визначення природи концепцій і доктрин. У даному контексті слушними є зауваження Є. Євграфової, А. Малька та Я. Гайворонської про те, що не слід ототожнювати доктринальні документи і доктринальні правові акти, які хоча і мають доктринальний характер, однак є принципово різні з точки зору юридичного значення і юридичних наслідків явища [11, с. 13; 12, с. 79].

О. Скакун визначає правову доктрину як акт-документ, який «містить концептуально оформлені правові ідеї, принципи, що розробляються вченими з метою вдосконалення законодавства, усвідомлюються (сприймаються) суспільством та підтримуються (формалізуються) державою» [13, с. 224]. Аналізуючи дане визначення, можна зробити висновок, що правознавець ототожнює ці два поняття. Однак далі О. Скакун зауважує, що концептуальні доктринальні документи можуть стати докумен-

том імперативного (а не декларативного) характеру, який відповідає найвищому рівню в ієрархічній системі засобів регулювання правового життя суспільства і держави [13, с. 224]. Так, дійсно, доктринальний документ може набути юридичної сили за умови офіційного затвердження цього документа відповідним органом державної влади. Для прикладу візьмемо Концепцію правової політики, розроблену у 2002 р. у Республіці Казахстан, яка набула свого нормативного характеру після затвердження Указом Президента Республіки Казахстан Н. Назарбаєвим від 24.08.2009 р. № 858 і почала втілюватися в життя [14, с. 126]. Доктринальний документ може бути затверджений навіть на найвищому рівні, тобто доктрина може бути зведена в закон. Зокрема, Концепція Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу була затверджена на найвищому рівні, а саме Законом України від 21.11.2002 р. № 228-IV [15].

Отже, і доктринальні документи, і доктринальні правові акти мають доктринальний характер, але різниця полягає у тому, що доктринальні документи, по-перше, мають нормативний характер, а, по-друге, доктринальні документи – це форма правової політики, в той час, як доктринальні правові акти – це засоби реалізації правової політики.

Доктринальні акти включають в себе норми-принципи, норми-цілі, норми-дефініції та інші норми загального характеру, які визначають актуальні проблеми у певній сфері державного управління та пропонують сукупність заходів, потрібних для вирішення цих питань у майбутньому. На думку Є. Мадаєва, доктрина здійснює регулятивний вплив шляхом доктринальних норм, закріплених в статтях діючої конституції, зокрема про суверенітет, правову державу, права людини як найвищу цінність тощо [16, с. 32].

Правознавці вважають, що доктринальні акти слід відносити до правових актів [8, с. 3; 11, с. 22] з наступних підстав. По-перше, в теорії права система норм включає в себе не лише норми-правила, але і норми-принципи, норми-цілі, норми-дефініції. По-друге, доктринальні акти затверджуються у визначеному порядку державними органами чи уповноваженими посадовими особами, набувають всі реквізити нормативно-правових актів, що надає їм статус офіційного акта загальнообов'язкового характеру. По-третє, доктринальні правові акти зобов'язують органи державної влади та органи місцевого самоврядування приймати на їх основі відповідні нормативно-правові акти, які будуть містити вже конкретно-регулятивні норми, які забезпечать валідність доктринальних норм. В юридичній літературі навіть висловлюються пропозиції про надання пріоритету доктринальним нормам над регулятивними нормами з метою підвищення якості нормативно-правових актів [17, с. 75], спираючись на загальноприйняту практику правотворчості, що має місце у багатьох зарубіжних державах, де спочатку приймаються акти стратегічного характеру, а вже на їх основі розробляються нормативно-правові акти.

Доктринальні правові акти є, на думку А. Малько, специфічним і найбільш важливим інструментом правової політики [11, с. 10-11]. Річ у тім, що доктринальні правові акти мають науково обґрунтований характер, їх дія спрямована на практичний результат, оскільки в них визначаються цілі та засоби їх досягнення. Наприклад, Концепція судово-правової реформи в Україні 1992 р. спершу була розроблена на теоретичному рівні, а пізніше затверджена постановою Верховної Ради України від 28.04.1992 р. № 2296-XII [18]. На основі даної Концепції було розроблено і прийнято цілу низку нормативно-правових актів, у тому числі законів, що визначили основи судочинства в Україні.

Сьогодні вже простежуються перші спроби побудувати чітку ієрархію доктринальних актів. Так, Рада національної безпеки і оборони України запропонувала наступну ієрархію актів правової політики: доктрина – концепція – стратегія – програма – план [19]. Однак, більш вдалою, але не повною, на нашу думку, є ієрархія, запропонована науковцями, а саме: концепція, доктрина, стратегія, кожна з яких повинна мати конкретну програму [19, с. 12]. Річ у тому, щоспершу має бути вироблено концептуальне бачення вирішення якоїсь проблеми, втілене потім у конкретному доктринальному акті, реалізація якого має бути детально визначена нормативно-правовими актами регулятивного характеру. Тому вважаємо, що ієрархічна система доктринальних правових актів має бути наступною: концепція, доктрина, стратегія, програма, план, які в своїй сукупності мають чітко визначати перспективи подальшого розвитку суспільства і держави та забезпечувати повноту і збалансованість правового інструментарію, здатного забезпечити виконання завдань правової політики.

Висновок. Таким чином, правова доктрина є джерелом правової політики держави, яка наповнює правову політику важливим екзистенціально-правовим сенсом. Правова доктрина, проду-

кована вченими і науковими колективами, набуває форми доктринальних документів – концепцій і доктрин, що відіграють провідну роль у формуванні основ правотворчості та удосконаленні правозастосовної практики. Доктринальні документи повинні створювати концептуальні основи розвитку законодавства, тому, будучи затвердженими органами влади, вони трансформуються у доктринальні правові акти та набувають загальнообов’язкового характеру. Однак на практиці існують проблеми реалізації більшості доктринальних правових актів. Річ у тому, що органи влади, з одного боку, надають юридичної сили таким актам, а з іншого – не сприймають нормативність доктринальних актів. Вважаємо, що одним із важливих кроків вирішення цієї абсурдної з точки зору юридичної техніки проблеми має стати прийняття вже давно очікуваного Закону України «Про нормативно-правові акти», де буде чітко визначено систему та ієрархію нормативно-правових актів. Доктринальні акти мають офіційно зайняти чільне місце в системі правових актів.

Список використаних джерел

1. *Марченко М. Н.* Проблемы теории государства и права: учеб. М. : Проспект, 2009. 768 с.
2. *Рене Давид.* Основные правовые системы современности / Перевод с франц. доктора юридических наук проф. В. А. Туманова. Печатается по изданию: Москва : Прогресс, 1988 г. OCR: Павел Солоницын URL : <http://lib.ru/PRAWO/rene.txt> (дата звернення 15.01.2020 р.).
3. *Хайск Ф. А.* Право, законодавство та свобода: Нове викладення широких принципів справедливості та політичної економії : в 3 т./ Пер. з англ. К. : Сфера. Т. 1. : Правила та порядок. 1999. 196 с.
4. *Про міжнародне приватне право.* Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.
5. *Семеніхін І. В.* Правова доктрина: загальнотеоретичний аналіз / наук. ред. О. В. Петришин. Х. : Юрайт, 2012. 88 с. URL : <https://dbms.institute/files/nd/2.pdf> (дата звернення 15.01.2020 р.).
6. *Костицький М. В.* Українська політико-правова доктрина як основа реформування судових і правоохоронних органів. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 1996. № 1. С. 21-27. URL : http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/14212/1/%d0%9d%d0%92%20%e2%84%961_1996_p022-028.pdf (дата звернення 15.01.2020 р.).
7. *Тернавська В. М.* Правова доктрина як форма реалізації конституційно-правової політики. Recht der Osteuropäischen Staaten. 2019. № 1. С. 187-191.
8. *Полянський Д. А., Пузиков Р. В.* Правовая доктрина как особое правовое явление. Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки. 2013. Выпуск 11 (127). С. 1-11. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/pravovaya-doktrina-kak-osoboe-pravovoe-yavlenie> (дата звернення 15.01.2020 р.).
9. *Железняк Н. А.* Поняття державної правової політики та її загальна характеристика. Наукові записки КНЕУ. Юридичні науки. 2003. Т. 21. С. 13.
10. *Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку.* Видання друге. Львів : Кальварія, 2017. 164с. URL : <http://economy.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/E-Book-Doctrine-2030.pdf> (дата звернення 15.01.2020 р.).
11. *Малько А. В., Гайворонская Я. В.* Доктринальные акты как основной инструмент правовой политики. Право. Журнал Высшей школы экономики. 2018. № 1. С. 4-25. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/doktrinalnye-akty-kak-osnovnoy-instrument-pravovoy-politiki> (дата звернення 15.01.2020 р.).
12. *Євграфова Є.* Доктрини та концепції у правовій системі України: форми і сфери застосування. Право України. 2010. № 5. С. 77-84.
13. *Скаун О. Ф.* Теорія права і держави : підручник. 4-те видання допов. і перероб. К. : Алерта, 2017. 528 с.
14. *О Концепции правовой политики Республики Казахстан на период с 2010 до 2020 года.* Указ Президента Республики Казахстан от 24.08.2009 г. № 858. URL : <https://pavlodar.com/zakon/?dok=04450&ogl=11001>
15. *Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.* Закон України від 21.11.2002 р. № 228-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 3. Ст. 12.
16. *Мадаев Е. О.* Проблемы правопонимания в связи с исследованием доктрины как источника конституционного права. Пробелы в российском законодательстве. Юридический журнал. 2010. № 1. С. 31-33. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/1-9-problemy-pravoponimaniya-v-svyazi-s-issledovaniem-doktriny-kak-istochnika-konstitutsionnogo-prava> (дата звернення 15.01.2020 р.).
17. *Пузиков Р. В.* Доктрина как форма и источник формирования правовой политики. Вестник Поволжского института управления. 2011. № 2. С. 70-75. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/doktrina-kak-forma-i-istochnik-formirovaniya-pravovoy-politiki> (дата звернення 15.01.2020 р.).
18. *Про Концепцію судово-правової реформи в Україні.* Постанова Верховної Ради України від 28.04.1992 р. № 2296-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 30. Ст. 426.

19. Баровська А. Структура керівних документів державної політики в інформаційній сфері: нагальні проблеми та шляхи впорядкування. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyni-strategii/struktura-kerivnikh-dokumentiv-derzhavnoi-politiki-v> (дата звернення 15.01.2020 р.).
20. Ситник Г. П. Державне управління у сфері забезпечення національної безпеки України: теорія і практика : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. управління: 25.00.01. К., 2004. 36 с. URL : http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Avtoreferat/70bf8375-0fbb-4ce9-ae54-01f3b16f3a6a.pdf

References

1. Marchenko M. N. Problemy teorii gosudarstva i prava : ucheb. M. : Prospekt, 2009. 768 s.
2. Rene David. Osnovnye pravovye sistemy sovremennosti / Perevod s franc. doktora yuridicheskikh nauk prof. V. A. Tumanova. Pechataetsya po izdaniyu: Moskva : Progress, 1988. OCR: Pavel Solonicyun URL : <http://lib.ru/PRAWO/rene.txt> (data zvernennia 15.01.2020).
3. Khaieck F. A. Pravo, zakonodavstvo ta svoboda: Nove vykladennia shyrokykh pryntsyv spravedyvosti ta politychnoi ekonomii : v 3 t. / Per. z anhl. K. : Sfera. T. 1 : Pravyla ta poriadok. 1999. 196 s.
4. Pro mizhnarodne pryvatne pravo. Zakon Ukrainy vid 23.06.2005 № 2709-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2005. № 32. St. 422.
5. Semenikhin I. V. Pravova doktryna: zahalnoteoretychnyi analiz / nauk. red. O. V. Petryshyn. Kh. : Yurait, 2012. 88 s. URL : <https://dbms.institute/files/nd/2.pdf> (data zvernennia 15.01.2020).
6. Kostytskyi M. V. Ukrainська polityko-pravova doktryna yak osnova reformuvannia sudovykh i pravookhoronnykh orhaniv. Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav. 1996. № 1. S. 21-27. URL : http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/14212/1/%d0%9d%d0%92%20%e2%84%961_1996_p022-028.pdf (data zvernennia 15.01.2020).
7. Ternavska V. M. Pravova doktryna yak forma realizatsii konstytutsiino-pravovoi polityky. Recht der Osteuropäischen Staaten. 2019. № 1. S. 187-191.
8. Polyanskij D. A., Puzikov R. V. Pravovaya doktrina kak osoboe pravove yavlenie. Vestnik Tambovskogo universiteta. Seriya: Gumanitarnye nauki. 2013. Vypusk 11 (127). S. 1-11. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/pravovaya-doktrina-kak-osoboe-pravovoe-yavlenie> (data zvernennia 15.01.2020).
9. Zhelezniak N. A. Poniattia derzhavnoi pravovoi polityky ta yii zahalna kharakterystyka. Naukovi zapysky KNEU. Yurydychni nauky. 2003. T. 21. S. 13.
10. Ukraina 2030: Doktryna zbalansovanoho rozvytku. Vydannia druhe. Lviv : Kalvariia, 2017. 164 s. URL : <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/E-Book-Doctrine-2030.pdf> (data zvernennia 15.01.2020).
11. Malko A. V., Gajvoronskaya Ya. V. Doktrinalnye akty kak osnovnoj instrument pravovoy politiki. Pravo. Zhurnal Vysshej shkoly ekonomiki. 2018. № 1. S. 4-25. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/doktrinalnye-akty-kak-osnovnoj-instrument-pravovoy-politiki> (data zvernennia 15.01.2020).
12. Yevhrafova Ye. Doktryny ta kontseptsii u pravovii systemi Ukrainy: formy i sfery zastosuvannia. Pravo Ukrainy. 2010. № 5. S. 77-84.
13. Skakun O. F. Teoriia prava i derzhavy : pidruchnyk. 4-te vydannia dopov. i pererob. K. : Alerta, 2017. 528 s.
14. O Konceptii pravovoy politiki Respubliki Kazahstan na period s 2010 do 2020 goda. Ukaz Prezidenta Respubliki Kazahstan ot 24.08.2009 № 858. URL : <https://pavlodar.com/zakon/?dok=04450&ogl=11001>
15. Pro Kontseptsiiu Zahalnodержавnoi prohramy adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu. Zakon Ukrainy vid 21.11.2002 № 228-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. № 3. St. 12.
16. Madaev E. O. Problemy pravoponimaniya v svyazi s issledovaniem doktriny kak istochnika konstitucionnogo prava. Probely v rossijskom zakonodatelstve. Yuridicheskij zhurnal. 2010. № 1. S. 31-33. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/1-9-problemy-pravoponimaniya-v-svyazi-s-issledovaniem-doktriny-kak-istochnika-konstitutsionnogo-prava> (data zvernennia 15.01.2020).
17. Puzikov R. V. Doktrina kak forma i istochnik formirovaniya pravovoy politiki. Vestnik Povolzhskogo instituta upravleniya. 2011. № 2. S. 70-75. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/doktrina-kak-forma-i-istochnik-formirovaniya-pravovoy-politiki> (data zvernennia 15.01.2020).
18. Pro Kontseptsiiu sudovo-pravovoi reformy v Ukraini. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 28.04.1992 № 2296-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1992. № 30. St. 426.
19. Barovska A. Struktura kerivnykh dokumentiv derzhavnoi polityky v informatsiinii sferi: nahalni problemy ta shliakhy vporiadkuvannia. Analitichna zapyska. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyni-strategii/struktura-kerivnikh-dokumentiv-derzhavnoi-politiki-v> (data zvernennia 15.01.2020).
20. Sytnyk H. P. Derzhavne upravlinnia u sferi zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy: teoriia i praktyka : avtoref. dys. ... d-ra nauk z derzh. upravlinnia: 25.00.01. K., 2004. 36 s. URL : http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Avtoreferat/70bf8375-0fbb-4ce9-ae54-01f3b16f3a6a.pdf (data zvernennia 15.01.2020)

Тернавська В. М. Доктринальні документи та доктринальні правові акти: теоретико-методологічний аналіз змісту та співвідношення понять

Стаття присвячена дослідженню сутності правової доктрини та її ролі у формуванні правової політики держави. Аналізується зміст таких категорій, як «доктринальні документи» і «доктринальні правові акти» в контексті їх спільних та відмінних рис, а також їх роль у формуванні та реалізації правової політики держави. Доктринальні документи визначено як форму правової політики, а доктринальні правові акти – як її засоби. Зазначається, що доктринальні документи, розроблені науковими колективами, створюють концептуальні основи розвитку законодавства, в той час, як доктринальні правові акти містять концептуальні науково обґрунтовані нормативні положення про стратегію і тактику реформування конкретної галузі економіки, на основі яких мають бути обов'язково розроблені і прийняті нормативно-правові акти регулятивного характеру. Зауважено про практичні проблеми реалізації більшості доктринальних правових актів. Пропонується вирішення проблеми легалізації доктринальних правових актів шляхом визначення їх ієрархічного місця в системі нормативно-правових актів завдяки прийняттю вже давно очікуваного Закону України «Про нормативно-правові акти».

Ключові слова: правова політика держави, правова доктрина, доктринальні документи, доктринальні правові акти, засоби реалізації правової політики.

Ternavska V. M. Doctrinal documents and doctrinal legal acts: theoretical and methodological analysis of content and correlation of concepts

The article is devoted to the study of the essence of legal doctrine and its role in forming the legal policy of the state. Legal doctrine as a system of dominant perceptions of law in society plays a multifunctional role in the legal life of society: transforming qualitatively positive social and professional sense of justice, legal doctrine contributes to the formation of the foundations of law-making and to improving the practice of law-enforcement and law-implementation.

In Ukraine legal doctrine is not officially recognized as the source (form) of law. At the same time, modern European integration processes actualize the issue of need to rethink the essence and purpose of the legal doctrine, its role in the law-making process of the Ukrainian state, since the concept of human-centrism, which occupies a chief place in the European doctrine of law, encourages the Ukrainian authorities not only to reform national legislation according to the European and international standards, but also to fill the laws and other legal acts with new content. Therefore, the author puts the aim to substantiate the importance of legal doctrine that forms the Ukraine's legal policy, because this issue has not only theoretical but also applied character.

The content of such categories as «doctrinal documents» and «doctrinal legal acts» are analyzed in the context of their common and distinctive features, as well as their role in forming and implementing the state's legal policy. It is noted that the legal doctrine, produced by scientific collectives, acquires the form of doctrinal documents – concepts and doctrines, which play a leading role in forming the bases of law-making and improving law-enforcement practice. Doctrinal documents should form the conceptual foundations for the development of legislation, and therefore, being approved by the authorities, they are transformed into doctrinal legal acts and attain binding nature. There defined doctrinal documents as a form of legal policy, while doctrinal legal acts are the means of legal policy.

Doctrinal acts include norms-principles, norms-goals, norms-definitions and other norms of a general nature, which determine the actual problems in a certain sphere of public administration and propose a set of measures needed to solve these issues in the future. Doctrinal legal acts contain conceptual scientifically substantiated provisions that serve as the basis for the development and adoption of specific normative legal acts of a regulatory nature for reforming relevant sectors of the economy.

Practical problems of implementing the majority of doctrinal legal acts are noted. It is proposed to solve the problem of legalization of doctrinal legal acts by defining their hierarchical place in the system of normative legal acts due to adopting the long-awaited Law of Ukraine «On Normative Legal Acts».

Keywords: legal policy of the state, legal doctrine, doctrinal documents, doctrinal legal acts, means of realization of legal policy.

DOI: 10.33663/2524-017X-2020-11-42